

UMEÅ UNIVERSITET
Umeå centrum för genusstudier

OMFÖRHANDLING AV MALLARNAS BETYDELSE
- En analys av subjektspositionen tjej

Lova Öberg

Genusvetenskap: Makt och kön C
Höstterminen: 2012
Handledare: Linda Sandberg

Abstrakt

Engelsk titel: Renegotiation of the meaning- An analysis of the subject position girl

Mitt syfte är att undersöka de positioner som möjliggörs och utesluts för subjektspositionen tjej, genom beskrivningar av kön, kropp, genus och sexualitet. Med hjälp av diskursanalys och med en utgångspunkt i queerteori har jag analyserat mitt empiriska material, som består av semi-strukturerade intervjuer med fem tjejer som går på gymnasiet. Positionen tjej upplevs, beskrivs och omförhandlas på varierande sätt hos respondenterna. Jag har delat upp material i fyra teman; sexualitet, sammanhang och utrymme. I dessa kan man förstå omförhandlingar som sker utifrån makthierarkier såsom den heterosexuella matrisen, värdehierarkier inom heterosexualiteten och normalitet. Utifrån dessa makthierarkier kan man se hur respondenterna formar och ger innebörd till sina subjektspositioner, där de beskriver olika upplevelser av positions betydelse.

Nyckelord: Sexualitet, normalitet, tjej, könsidentitet, genus, kön.

Innehållsförteckning

1. Inledning	s.4
1.1 Tidigare forskning.....	s.5
1.2 Problemområde.....	s.6
1.3 Syfte.....	s.6
1.4 Frågeställningar.....	s.6
2. Metod	s.7
2.1 Forskarens del av processen.....	s.7
2.2 Intervju.....	s.8
2.2.1 Urval.....	s.9
2.3 Tematisering.....	s.10
3. Teori	s.10
3.1 Diskursanalys.....	s.11
3.1.1 Subjektspositioner.....	s.12
3.2 Queerteori.....	s.14
3.2.1 Centrala begrepp.....	s.16
4. Analys: Omförhandling av mallarnas betydelse	s.16
4.1 Sexualitet.....	s. 17
4.1.2 Lesbisk och Normal.....	s.17
4.1.3 Värdehierarkier inom heterosexualitet.....	s. 20
4.2 Sammanhang.....	s.21
4.3 Utrymme.....	s.23
5. Avslutande diskussion	s.27
5.1 Avslutande reflektion.....	s.28
6 Källförteckning	s.29
6.1 Internetkällor.....	s.30

1. Inledning

Det som skiljer oss åt är bara tillfälliga egenskaper:

Klädsel, uppförande, röstläge, religiösa åsikter, ansiktsuttryck, vanor och sådant. Ju mer man analyserar människor desto mindre anledning får man att fortsätta.

Oscar Wilde, *Lögnens förfall*¹

När jag skrev min B- uppsats i genusvetenskap stötte jag på uttrycket könsförvirrad och ställde mig frågorna: Vad kan det innebära, vem bestämmer dess innebörd och vad får det för konsekvenser? Min uppfattning kring användningen av uttrycket könsförvirrad i media är att det är något negativt som tillskrivs någon som inte förhåller sig till de rådande könsrollerna och att detta uttryck har en stark koppling till normer kring könsidentitet och ordet hen. Exempelvis då Mathias Grimpe i Hallands Nyheter beskriver hur barn blir berövade sin könsidentitet då man använder sig av hen, vilket leder till att barnen blir könsförvirrade.² Detta resonemang kring könsförvirrad bygger på en tanke om hur ens kropp ska stämma överrens med ens handlande, att könet är enhetligt och biologiskt. Tankar kring detta uttryck har varit en ingång till mitt val av ämne för denna uppsats, hur positionen tjej omförhandlas. Då kön är en vardaglig variabel som vi ständigt använder oss av och utgår ifrån för att kategorisera personer, finner jag det intressant att i min studie analysera intervjudeltagares tal kring sin könsidentitet.

Det har gjorts mycket forskning kring ungdomars syn på kropp, genus och om normer kring sexualitet. Dessa normer förändras ständigt och påverkar deras syn på och möjligheter till olika subjektpositioner, vilket gör det återigen intressant att undersöka. Tankar kring vad kön innebär och synen på hur det ska uttryckas är något bland annat Fanny Ambjörnsson visat när hon undersökt hur gymnasietjejer skapar sitt genus utifrån normer gällande den heterosexuella ramen.³ Socialantropologerna Eva Lundgren och Renita Sörensdotter har gjort undersökningar på ungdomars tal kring kropp, kön och sexualitet och hur detta påverkar deras syn på sig själva och sin sexualitet. Lundgren och Sörensdotter menar att det är viktigt att belysa sexualitetens mångfald som en del i identitetskapandet.⁴

---

¹ Oscar Wilde, "Lögnens förfall. En dialog", i *Oscar Wilde, Ett urval*, Stockholm: Norstedts, 1998, s.131.

² *Könsförvirring i samhället*, hämtat från <http://hn.se/asikter/kronikor/1.1568891-konsforvirring-i-samhallet> 14 november 2012.

³ Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Ordfront, Diss. Stockholm: Univ. 2004, Stockholm, 2004

⁴ Lundgren, Eva & Sörensdotter, Renita, *Ungdomar och genusnormer på skolans arena*, Dalarnas forskningsråd, Falun, 2004, s.12.

1.1 Tidigare forskning

Mycket forskning har gjorts på normer kring ungdomars syn på genus, kön och sexualitet, vilket jag är medveten om men under detta avsnitt väljer jag att endast ta upp forskning som gjort i Norden och som jag kommer att använda mig av i min uppsats. Socialantropologen Fanny Ambjörnsson diskuterar i sin avhandling *I en klass för sig* hur gymnasietjejer skapar sitt genus i ett försök att uppnå den normativa femininiteten. Hennes syfte är att undersöka hur feminina genuspositioner skapas i en ram kring den heteronormativa ordningen. Detta gör hon genom att utgå från två grupper bestående av tonårstjejer som har olika bakgrunder.⁵ Författaren analyserar och problematiserar normer kring kön och sexualitet genom att göra kvalitativa intervjuer och deltagande observationer under ett år i två olika gymnasieklasser. Hennes val av metod och att hon i urvalet fokuserar på relationer tjejer emellan har varit inspirerande för min uppsats. Ambjörnsson menar att genom att undersöka olika sociala ordningar kan belysa den makt, underordning och förtryck som upprätthåller de rådande normerna kring ett feminint genus.⁶ Hennes teoretiska utgångspunkter ligger i ett poststrukturalistiskt perspektiv där hon är influerad av Judith Butlers queerteoretiska syn på genus som en effekt av olika handlingar som ständigt upprepas.⁷ I likhet med Ambjörnsson finner jag denna teoretiska utgångspunkt användbar i analysen av mina respondenters berättelser. Under avsnittet queerteori i min uppsats kommer jag att gå närmare in på queerretorisk forskning med hjälp av bland annat Tiina Rosenberg, forskare inom både genusvetenskap och teatervetenskap och väl ansedd inom queerteori.⁸

Ungdomar och genusnormer på skolans arena är en rapport där socialantropologerna Eva Lundgren och Renita Sörensdotter har gjort deltagande observationer och intervjuer med 15-åriga tjejer och killar på en högstadieskola. Med denna rapport vill de diskutera ungdomars förhållningssätt till kropp, kön och sexualitet och hur de i sin tur påverkar deras syn på sig själv och sin sexualitet. De menar att det finns behov att belysa sexualitetens mångfald som en del i identitetskapandet. Författarna har valt att dela upp rapporten i två delstudier, där den första syftar till att undersöka hur ungdomarna förhåller sig till och diskuterar massmediernas budskap om kön och sexualitet. Vidare beskriver författarna att syftet med den andra delstudien är att undersöka hur ungdomar talar om normer och värderingar kring sig själva och andra, men även hur de uppfattar kroppar, sexualiteter och genus i förhållande till de normer kring hur en tjej eller kille ska vara.⁹ Författarna vill belysa hur den heterosexuella normen påverkar normer kring kropp, sexualitet och genus, vilket de menar

---

⁵ Ambjörnsson 2004, s.11.

⁶ Ibid, s.310.

⁷ Ibid, s.12.

⁸ Rosenberg, Tiina, *Queerfeministisk agenda*, Atlas, Stockholm, 2002

⁹ Lundgren och Sörensdotter 2004, s.11-12.

är viktigt för samhället och institutioner såsom skolan att ifrågasätta och förändra.¹⁰ Denna undersökning har gjorts på högstadieelever och det empiriska materialet utgår från både killar och tjejer. Jag finner den andra delstudiens syfte intressant då de talar om förståelsen kring olika begrepp och förhållandet till normativa tankar kring hur man ska vara. Detta är något som respondenterna i min undersökning också gör, vilket gör att det är av intresse att se hur tidigare forskning diskuterat detta.

Forskning som gjort kring sexualitet som jag använder mig av är Tuula Juvonens artikel ”Det fanns inga lesbiska i Tammerfors på 50-talet” som baseras på hennes avhandling *Varjoelämä ja julkisia salaisuuksia*, (Skuggliv och offentliga hemligheter).¹¹ Hon diskuterar homosexualitetens synlighet i Finland på 50-talet. Juvonen kritiserar tidigare lesbisk forskning för att fokusera på det synliga och menar istället att det inte är intressant att undersöka det som de talar om utan det man inte vet, ser eller hör.¹² Slutligen ser jag att mitt bidrag ligger i att jag här tar ett avstamp i ett nytt sammanhang och undersöker förhandlingarna kring begreppen kön, kropp, genus och sexualitet och hur de påverkar gymnasieelevers syn på sin könsidentitet.

1.2 Problemområde

Hur ungdomar förhåller sig till normer kring genus, kön och sexualitet är föränderligt och därför intressant att undersöka. I ungdomarnas vardag sker ständigt en omförhandling kring vad olika positioner kan innebära och hur ungdomar talar kring dem.

1. 3 Syfte

Mitt syfte är att genom intervjudeltagarnas beskrivningar av uttrycket begreppen kön, kropp, genus och sexualitet undersöka de subjektpositioner som möjliggörs och utesluts inom ramen för att vara tjej.

1. 4 Frågeställningar

- Hur diskuterar respondenterna kring sitt kön, sina kroppar, sitt genus och sin sexualitet?
- Vilka subjektpositioner kan respondenterna inta och vilka intar de?
- Vad får det för konsekvenser för respondenternas syn på sin könsidentitet?

---

¹⁰ Lundgren och Sörensdotter 2004, 200-204.

¹¹ Juvonen, Tuula, *Varjoelämä ja julkisia salaisuuksia*, Vastapaino, Tampere, 2002

¹² Juvonen, Tuula, Det fanns inga lesbiska i Tammerfors på 50- talet. I: *lambda nordica*, vol. 2, nr.1, april 1996

2. Metod

I detta avsnitt kommer jag att presentera min del i forskningsprocessen, hur jag har gått tillväga när jag samlat in material och bearbetat det. Under insamlingen av materialet, transkriberingen och tematiseringen pågick parallellt ett analyserande arbete, som sedan fortskred då jag mer aktivt började arbeta med diskursanalys och andra teorier. Detta kommer jag att visa under avsnittet teori.

2.1 Forskarens del av processen

I *Reflexiva intervjuer* beskriver Heléne Thomsson att reflexivitet kan ses som att ha en insikt i hur olika teoretiska, kulturella och politiska sammanhang kan ha betydelse när vi skapar kunskap om oss själva och omvärlden. Författaren menar att arbeta reflexivt betyder ”..att låta olika tankar krocka med varandra i en process där kunskap inte är något som finns utan något som skapas.”. Thomsson hävdar att den som utför undersökningen är en del av kunskapsprocessen och därmed måste ses som en del av studiematerialet.¹³ Det går inte att ställa sig utanför diskurser då jag är medskapare av de diskurser som jag och respondenterna diskuterar i intervjuerna. Det gör att jag måste vara ifrågasättande kring mina tolkningar och vara medveten om att mina förkunskaper och erfarenheter påverkar mina möjligheter att analysera mitt material. Jag kommer genomgående i denna uppsats reflektera kring min delaktighet i skapandet av kunskap.

Jag har valt att utgå från Anne Charlotte Eks tankar kring reflexivitet när jag resonerar kring mina förkunskaper. Ek använder sig av Sue Wilkinsons tre aspekter kring reflexivitet; den personliga, den funktionella och den disciplinära i Eks text ”*Intervjuaren i gränlandet mellan det välbekanta och det främmande.*” Där den personliga aspekten handlar om forskarens egen identitet, forskarintresset är intimt kopplat med forskarens egna erfarenheter och värderingar.¹⁴ I detta fall skulle det innebära att jag själv har erfarenheter av diskurser gällande de rådande normerna kring, kropp, genus och kön. Jag har även erfarenhet av att vara elev på skolan där jag genomför mina intervjuer, vilket ger mig en förståelseram kring innebörden av att gå på denna skola.

De funktionella aspekterna Ek beskriver handlar om hur våra värderingar och positioner påverkar valet av metod. I denna uppsats har jag valt att använda mig av intervjuer, tematisering och diskursanalys som metod för att jag menar att det fångar de konflikter och omförhandlingar som ständigt pågår. Dessa metoder finner jag användbara då jag inte är ute efter att finna en objektiv

---

¹³Thomsson, Heléne, *Reflexiva intervjuer*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2010, s.38.

¹⁴ Ek, Anne-Charlotte, ”Intervjuaren i gränlandet mellan det välbekanta och det främmande. Reflexivitet i praktiken”, 1999, I *Metod, makt och kön: i ett feministiskt samtalsrum*, Ek, Anne-Charlotte (red.), Kvinnovetenskapligt forum, Umeå univ. Umeå, 1999, s.22-23.

sanning, utan menar att kunskap skapas ständigt mellan mig och respondenten. Att jag har detta förhållningssätt till kunskap, valt dessa metoder och att jag i huvudsak utgår från feministiska teorier i min analys, visar på att jag rör mig inom ett genusvetenskapligt sammanhang. Slutligen handlar den disciplinära aspekten om att kritisera den disciplin man verkar inom, vilket för min del är genusvetenskap. Detta innebär att jag måste kunna ställa mig kritisk till denna disciplins syn på kunskap och val av metoder, hur detta påverkar undersökningens riktning och möjligheter. Jag är medveten om att dessa val påverkar mig och därför strävar jag efter att vara genomskinlig i min uppsats.

2.2 Intervju

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ metod, semi-strukturerad intervju där jag utgått från några förutbestämda frågor i mina fem intervjuer. Med en respondent har jag gjort en uppföljningsintervju. Jag har valt att spela in mina intervjuer som jag sedan transkriberat ordagrant med upprepningar och pauser. Detta har jag sedan tagit bort i citaten för att göra dem lättlästa. I *Kön som förutsättning och resultat* menar Bo Nilsson att det är viktigt för intervjuens värde att skapa en miljö där respondenten känner sig trygg och bekväm.¹⁵ Detta är något jag har tagit i beaktande när jag gett respondenterna möjlighet att välja plats och tid själva som passar dem. Nilsson skriver även att något som är viktigt att ständigt reflektera över att det är jag som forskare som har sista ordet, problematiserar, bearbetar materialet och presenterar resultatet. Det finns alltså ständigt ett maktförhållande att ta hänsyn till.¹⁶ Detta har jag gjort genom att vara bekräftande och att tala om för respondenten att allt som sägs är relevant och att det inte finns något som är mer rätt än det andra, exempelvis då respondenten känner att det den säger inte är relevant eller att den säger något fel under intervjuerna. Jag har även delgivit en del av mina egna tankar för att respondenten inte ska känna sig utelämnad, vilket har bidragit till en trygg samtalsmiljö där respondenterna har haft möjlighet att diskutera sina tankar kring ämnet. I slutet av intervjun har jag givit dem utrymme att ställa frågor till mig och gör tillägg till det som diskuterats. Jag har även valt att innan intervjun förklara mitt syfte och att respondenterna är anonyma, vilket ger en trygghet för dem. Jag har förhållit mig till intervjumetoden i likhet med Steinar Kvales beskrivning av intervjuaren som en resenär där kunskap skapas under resans gång, där samtalet mellan intervjuaren och respondenten är en kunskapsprocess.¹⁷ De styrkor som Kvale beskriver hos ett intervjusamtal är förmågan att fånga olika personers tankar kring ett ämne och de komplexa och mångsidiga bilderna av den mänskliga

---

¹⁵Nilsson, Bo, "Kön som förutsättning och resultat" i *Nordiska Museet (2002) Perspektiv på intervjuer; Genus, generation och kulturmöten*, s.16.

¹⁶ Ibid

¹⁷ Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund, 1997, s.12 och 18.

världen.¹⁸ I mitt material innebär det de olika tankarna kring könsidentitet utifrån kropp, kön, genus och sexualitet, hur respondenterna diskuterar detta och vad det får för konsekvenser för dem. Min utgångspunkt är att jag genomför en förståelsegrundande undersökning vilket Thomsson beskriver som att öka förståelsen och ge nya aspekter kring det aktuella ämnet. Hon beskriver hur forskaren inte strävar efter fasta och objektiva sanningar utan att det handlar om att försöka beskriva diskursiva sammanhang, rörliga förhållanden och personliga berättelser, där fokus ligger på tolkningar.¹⁹

2.2.1 Urval

I min undersökning har jag intervjuat personer som identifierar sig som tjej, detta för att undvika att befästa genuspositioner som skilda mellan två kategorier kvinnor och män. Med detta menar jag att det redan finns vissa genuspositioner som är kopplade till att vara tjej eller kille och att jag vill se olika genuspositioner inom kategorin tjej. Det är av intresse för min undersökning att avgränsa mig till att intervjua personer som identifierar sig som tjejer för att analysera deras diskussioner kring bland annat sexualitet och de subjektpositioner som möjliggörs och intas inom denna kategori. Detta urval har även gjorts i tidigare studier av Ambjörnsson i sin avhandling *I en klass för sig*.²⁰

För att komma i kontakt med respondenter valde jag att använda mig av min tidigare gymnasieskola och de kontakter jag hade där, vilket skulle kunna ses som ett bekvämlighetsurval.²¹ Denna skola är belägen i Umeå, skulle kunna beskrivas som en generellt vit skola och har fokus på estetisk verksamhet såsom teater, dans, musik och bild. Mitt material består av fem intervjuer varav en uppföljningsintervju. Inför den första intervjun utgick jag från en elev som jag kände till på skolan och visste var engagerad feminist, vilket kan göra att personen tidigare funderat kring de frågor jag ställde och var angelägen att svara och diskutera dem. Vidare valde jag att kontakta en lärare jag tidigare haft för att be om att få möjlighet att presentera mig i en klass för att skapa ett förtroende för eleverna.²² Med min närvaro så skulle det inte vara lika främmande för respondenterna att ställa upp på en intervju vid ett senare tillfälle. Därefter valde jag att tillfråga elever på skolan genom att ta kontakt med de i skolans bibliotek eller kafeteria där urvalets utgångspunkt varit att personen definierar sig som tjej, är elev på skolan och har tid. Till att börja med utgick jag från de som passerade som tjej, med andra ord de som såg ut att vara tjej utifrån kroppsligt attribut. När jag sedan berättade om min undersökning och de urval jag ville använda mig av har respondenterna

---

¹⁸ Kvale 1997, s.14.

¹⁹ Thomsson 2010, s.30-31.

²⁰ Ambjörnsson 2004, s.26-27.

²¹ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009, s.39.

²² Ibid, s.38.

själva aktivt definierat sig som tjej. Vidare tog jag även hjälp av en tidigare respondent för att hitta ytterligare intervjupersoner. För att behålla respondenternas anonymitet har jag i så stor utsträckning som möjligt sammanfattat intervjuerna och ersatt personers namn med fiktiva namn; Lena, Maja, Tina, Sara och Nora.

Det slutgiltiga urvalet består av fem tjejer i åldrarna 17-18 år, de är antingen politiskt eller kreativt engagerade på fritiden. Tjejerna passerar som vita i en vit kontext, vilket gör att de många gånger inte ifrågasätts utan ses som de normerande och normala. Även om denna undersöknings främsta fokus är normer kring genus utifrån kön, kropp, genus och sexualitet bör man vara medveten om att det alltid finns flera maktaxlar som påverkar ens handlingsmöjligheter såsom att passera som vit. Detta kan beskrivas som en förståelse av att olika kategorier såsom ålder, etnicitet, klass, kön och sexualitet samverkar i de samhällsliga maktsymmetrier som råder. Nina Lykke använder begreppet intersektionalitet för att beskriva en analys av denna växelverkan mellan olika maktaxlar.²³

2.3 Tematisering

För att kunna få översikt över mitt material har jag använt mig av tematisering som metod. Riktlinjer för denna metod beskriver Virginia Braun och Victoria Clarkes i artikel "Using thematic analysis in psychology", här redogör de för processen kring tematisering av material. Till att börja med bekantade jag mig med materialet genom att transkribera intervjuer och läsa igenom dem. När detta gjordes påbörjades arbetet med kodning där jag samlade in delar av materialet där jag såg mönster som sedan bilda teman. Vidare fokuserade jag på att kodningen och temana var relevanta i förhållande till varandra men även till det resterande materialet, för att sedan börja fundera på val av namn på temana, såsom sexualitet, sammanhang och utrymme. Genom hela processen har det skett en genomgående analys där jag parallellt använt mig av olika teorier för att kunna gå bakom materialet.²⁴

3. Teori

I detta avsnitt kommer jag att beskriva hur jag använder mig av diskursanalys och min utgångspunkt i queerteori. Det bör nämnas att diskursteori kan ses som både teori och metod. I mitt arbete kommer det att synas genom att det både är ett sätt att kartlägga diskurser men även ett sätt att förklara hur de produceras och upprätthålls. Diskurser kan förklaras som ett bestämt sätt att tala

---

²³ Lykke, Nina, "Intersektionalitet - ett användbart begrepp för genusforskningen", *Kvinnovetenskaplig tidskrift.*, 24 (2003):1, s. 47-56, 2003

²⁴ Braun Virginia & Clarke Victoria: "Using thematic analysis in psychology" I *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, (2006), s. 77-101.

om och förstå världen, genom att försöka fixera teckens betydelse.²⁵ Utifrån den tematisering jag ovan nämnt har jag kunnat se mönster i materialet och kunnat dela in dem i teman. Dessa teman har varit min utgångspunkt för att se diskurser med hjälp av diskursteori. Detta har jag sedan analyserat och problematiserat utifrån olika teorier.

3.1 Diskursanalys

I *Diskursanalys som teori och metod* presenterar Marianne Winther Jørgensen och Louise Philips tre olika sätt att förhålla sig till diskursteori där jag valt att använda mig av Ernesto Laclau och Chantal Mauffes diskursteori som utgår från ett poststrukturalistiskt synsätt där diskursen bestämmer den sociala världens betydelse och att detta ständigt är i förändring eftersom språket är i grunden instabilt.²⁶ En grundläggande utgångspunkt för diskursteori är socialkonstruktionism, som innebär ett kritiskt förhållningsätt till kunskap, där man menar att kunskap inte kan ses som objektiv och att vår världsbild skapas utifrån hur vi kategoriserar världen. Kunskap ses som kulturellt präglad vilket innebär att hur vi uppfattar världen kunde ha varit annorlunda och att denna uppfattning förändras över tid. Upprätthållandet av den världsbild vi skapar sker mellan människor, och i detta sociala samspel ses vissa handlingar som naturliga.²⁷

Något som är viktigt att poängtera är att i Laclaus och Mouffes diskursteoretiska angreppssätt ses alla praktiker som diskursiva. Detta innebär att det inte bara är språket som ses som en diskurs utan även det materiella såsom institutioner och ekonomi, där diskurser ses som grundläggande för vår värld.²⁸ Det handlar om en idé om att språket är strukturerat i olika mönster som våra handlingar följer när vi befinner oss i olika sociala sammanhang, vilket leder till att diskursanalys är ett sätt att analysera dessa mönster.²⁹ Ett exempel på dessa olika sammanhang kan vara då respondenterna i min undersökning befinner sig på skolan, bland vänner, olika fritidsaktiviteter eller med sin familj. Beroende på sammanhangen talar de på olika sätt och olika handlingar blir mer sanna än andra. Med en poststrukturalistisk syn ser man språket som ett socialt fenomen och menar att det är genom konflikter, konventioner och förhandlingar i ett socialt rum som betydelsestrukturer fixeras. Vi försöker ständigt slå fast teckens betydelse genom att placera dem i bestämda förhållanden till varandra men det är omöjligt. Det är diskursanalysens uppgift att kartlägga de processer där vi kämpar om hur teckens betydelse ska fastställas och där vissa betydelser uppfattas som naturliga.³⁰ Det är därför jag finner denna metod användbar för min undersökning då jag ämnar att förstå de

---

²⁵ Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000, s.7 och 54.

²⁶ Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.13.

²⁷ Ibid, s.11-12.

²⁸ Ibid, s.25-26.

²⁹ Ibid, s.7.

³⁰ Ibid, s.32.

betydelser respondenterna tilldelar vissa begrepp som påverkar deras möjligheter att inta positioner då vissa positioner ses som mer givna än andra.

Vidare beskriver Malin Wreder i *Diskursanalys i praktiken* att det ständigt finns alternativa betydelser, ett tecken kan hela tiden betyda olika saker. Dessa alternativa betydelser som inte ryms inom en viss diskurs utgör det *diskursiva fältet* som hotar den rådande diskursens existens, detta hot skulle kunna vara de alternativa betydelser respondenterna försöker tillskriva tecknet tjejj. Det tecken som finns inom diskursen kallas *moment* medan de tecken vars betydelse inte har fixerats benämns som *element*.³¹ Konflikten som uppstår mellan olika diskurser och då element kan bli moment beskrivs inom diskursteorin som *antagonism* vilket betyder konflikt, en konflikt mellan olika diskurser.³² Denna konflikt löses genom *hegemoniska* interventioner, vilket innebär att genom kraft undertrycka andra möjliga betydelser av tecken, vilket leder till att det återigen är en diskurs som bestämmer där det tidigare var en konflikt mellan olika diskurser. Det råder en ny fixering av betydelse. Detta kan ständigt omförhandlas och dekonstrueras, det är diskurseranalysens uppgift att dekonstruera de strukturer som fixeras och får en naturlig betydelse.³³ Med hjälp av denna utgångspunkt kommer jag att titta på hur respondenterna omförhandlar olika begrepps betydelser och sina positioner i en diskursiv kamp.

3.1.1 Subjektspositioner

Inom diskursteorin finns en teori kring identiteter. Tidigare har jag nämnt att tjejerna i intervjuerna omförhandlar sina positioner i en diskurs, dessa positioner kallas inom diskursteorin subjektspositioner. Winther Jørgensen och Phillips skriver att Laclau och Mauffes subjektsuppfattning bygger på Althusers uppfattning där den använder sig av begreppet *interpellation*, vilket betyder att individer bestäms i vissa positioner i diskurserna. Författarna skriver att det alltid finns vissa givna positioner som subjektet kan inta och att det finns förväntningar på dessa positioner.³⁴ I min uppsats skulle detta innebära att de intervjuande tjejerna tillskrivs vissa subjektspositioner, vilket medför förväntningar på deras beteende och tyckande. Vidare skriver författarna Laclau och Mauffe att det alltid finns flera motstridiga diskurser utifrån vilket subjektet alltid bestäms. Subjektet positionerar sig inte bara på en plats i en diskurs utan på flera olika platser i flera olika diskurser vilket kallas att subjektet är *fragmenterat*. Detta skulle innebära för tjejerna i mina intervjuer att samtidigt som de är tjejer, är de feminister, musiker, veganer och elever. När subjektet positioneras av flera motstridiga diskurser där det uppstår en

---

³¹ Wreder, Malin, "Ovanliga analyser av vanliga material- Vad diskursteorin kan göra med enkäter", I *Diskursanalys i praktiken*, Börjesson M & Palmblad E (red) Liber: Malmö 2007, s.35.

³² Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.54-55.

³³ Ibid, s.54-56.

³⁴ Ibid, s.48.

konflikt, är subjektet *överdeterminerat*. Författarna skriver att i grunden är subjektet alltid överdeterminerat eftersom en identitet är given men inte nödvändig, vilket innebär att subjektet är *kontingent*. Detta betyder att subjektet kunde ha varit annorlunda och är föränderligt över tid. När subjektspositioner uppfattas som att inte befinna sig i någon konflikt, har alternativa möjliga positioner uteslutits och en bestämd diskurs framstår som den sanna, vilket är ett resultat av hegemoniska processer.³⁵

Författarna beskriver hur Laclau vidareutvecklar sina tankar om subjektet med hjälp av Jacques Lacans tankar om identitet. Lacan menar att subjektet är alltid splittrat eftersom individen alltid identifierar sig med något utanför sig själv. Dessa bilder stämmer aldrig riktigt överens med individen, vilket gör subjektet splittrat. Subjektet är i likhet med det sociala delvis bestämt utifrån diskurser. Detta gör att subjektet ständigt är på jakt efter något att identifiera sig med, en subjektsposition i diskursen. I intervjuerna jag gjort försöker respondenterna att hitta sin subjektsposition genom att omförhandla signifikanten, tecknet tjej, som inom diskursteorin skulle kunna benämnas *mästersignifikant* eller identitetens *nodalpunkt*. Det innebär ett tecken som andra tecken ordnas kring och ger nodalpunkten dess betydelse. För att kunna ge denna mästersignifikant en innebörd knyts signifikanter, tecken, ihop för att bilda ekvivalens, vilket visar vad exempelvis tecknet tjej skiljer sig ifrån och liknar. Genom att respondenterna låter sig beskrivas av en samling signifikanter, ekvivalens, med en nodalpunkt får de en identitet. Det är viktigt att visa på hur detta sker då det är denna identitet som respondenterna tilldelas och förhandlar om.³⁶

Den kollektiva identiteten ses på samma sätt som den individuella identiteten. Winther Jørgensen och Phillips menar att gruppbildning skapas när vissa identitetsmöjligheter framstår som mer relevanta än andra. Genom gruppbildning döljs skillnader inom kategorier, såsom diskurser fungerar de genom att utesluta andra alternativa tolkningar. En viktig faktor i gruppbildning är *representationer* där en representant ska förkroppsliga en grupp, exempelvis då en tjej får representera alla tjejer. Detta blir inom diskursteorin problematiskt då grupper bildas genom möjliga identiteter men inte nödvändiga, vilket betyder att denna tjej skulle kunna ha varit representant för en annan grupp såsom elev. En grupp skapas i kontrast till andra grupper vilket gör att när en grupp representeras så följer många andra bilder av samhället med.³⁷ Detta är något som jag kommer att diskutera när respondenterna förhåller sig till olika vänskapskretsar.

---

³⁵ Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.49.

³⁶ Ibid, s.50-51, 33.

³⁷ Ibid, s.51-53.

3.2 Queerteori

I min analys av mitt material använder jag mig av queerteori, vilket är en normkritisk teori kring bland annat könsidentitet och sexualitet. Detta finner jag användbart i min analys av beskrivningar av begreppen kön, genus, kropp, könsidentitet och sexualitet, vilket blir relevant då denna utgångspunkt möjliggör en analys av vilka subjektpositioner som tjejerna i intervjuerna kan inta och vilka de intar.

För att förstå queerteorins innebörd och syfte är det viktigt att förklara queerteorins uppkomst och historia. Fanny Ambjörnsson belyser med hjälp av Annamarie Jargose i *Vad är queer?* hur queerrörelsen uppkommer från den tidiga homorörelsens historia, vilket kan delas in i tre faser den homofila, gay samt queer. På 1950- och 60-talet verkade den homofila rörelsen för homosexuellas rättigheter för att sedan under 70-talet övergå till att benämna sig som gayrörelsen och inta ett mer militant förhållningssätt. I stället för att försöka övertala experterna om att homosexualitet inte var en sjukdom hävdade nu dessa gayaktivister att deras erfarenheter var trovärdigare än experternas påståenden.³⁸ I början av 80-talet börjar homosexuella i västvärlden ses som en del av riskgruppen för spridningen av hiv-visruset. I detta hårda klimat skapades ett behov av att kämpa mot ett samhälle som smutskastade de som levde utanför den heterosexuella normen, vilket ledde till queerrörelsens uppkomst. Queerrörelsens kritik mot gayrörelsen var dess strävan efter enhetlighet och respektabilitet, vilket ledde till att många transvister, bisexuella och transpersoner exkluderades. Denna nya rörelse hade som mål att överkomma interna skillnader och inkludera alla som ställde sig utanför den normerande heterosexualiteten. Med detta blev queer inte en enhetlig identitet utan ett kritiskt perspektiv på det normativa.³⁹

Queerteorin grundar sig i poststrukturalistiska tankar kring makt, kunskap och identitet, vilket var tankar som började växa fram under 1960- och 70-talet, då en kritik mot den traditionella vetenskapssynen på en objektiv och observerbar universell sanning spreds. Man ställde sig kritisk till påståenden om att känslor och identiteter var essentiellt naturliga och ej beroende av plats och tid. Utgångspunkten för dessa teorier var strukturalismens påstående om att betydelser alltid är beroende av kontrast, man poängterar skillnadens roll för meningsskapandet.⁴⁰ Med denna historiska förståelse kan vi ta till oss Tiina Rosenbergs beskrivning av queerteorin i *Queerfeministisk agenda* där hon ser denna teori som ”en blandning av studier vilka kritiskt fokuserar det heteronormativa, det vill säga de instruktioner, strukturer, relationer och handlingar

---

³⁸ Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?*, Natur och kultur, Stockholm, 2006, s.15-16.

³⁹ Ibid, s.24-27.

⁴⁰ Ibid, s.41-44.

som vidmakthåller heterosexualitet som en enhetlig, naturlig och allomfattande ursprungssexualitet.”⁴¹

Centrala teorier med utgångspunkt i detta queerteoretiska angreppssätt som jag kommer använda mig av i min uppsatts är *performativitet, den heterosexuella matrisen, heteronormativitet, normalitet och makt*. Till att börja med bygger performativitet på J.L. Austins tanke om att språket är en aktiv handling som skapar vår bild av verkligheten, vilket Judith Butler har byggt vidare på och menar att det är ett sätt att förstå hur människors identiteter skapas.⁴² Rosenberg beskriver i *Queerfeministisk agenda* performativitet som hur vi *gör* vårt kön/genus, att vi görs till kvinna eller man,⁴³ exempelvis när vi berättar att det nyfödda barnet är en flicka eller pojke. Denna handling skapar i sin tur associationer kring hur detta barn ska behandlas, härmed *görs* barnets kön.

Ytterligare ett begrepp Butler utvecklat är *den heterosexuella matrisen*. Den förklaras genom att man förstår kategorierna man och kvinna som något som existerar inom en heterosexualiserad förståelseram, där det endast existerar två skilda kön, man och kvinna. Butler menar att den heterosexuella matrisen organiserar kroppar, genus och begär, där maskulinitet är överordnat och frånskilt femininitet. Dessa kategorier sammanförs genom det förväntade heterosexuella begäret till varandra. För att förklara hur den heterosexuella matrisen kan upprätthållas används begreppet *heteronormativitet*, som är de strukturer, lagar, relationer och handlingar som upprätthåller heterosexualiteten som något enhetligt och sant.⁴⁴

En viktig utgångspunkt inom queerteorin är ifrågasättandet av det normala kopplat till sexualitet, genus och sexuell identitet, där man undersöker hur detta skapas upprätthålls och fungerar. Denna kritiska läsning av det normala kan även användas för att analysera andra maktordningar. Genom att underöka hur det normala skapas undersöks även det avvikande, vilket kan variera beroende av plats och tid.⁴⁵ Slutligen kommer jag att använda mig av diskursteorins definition av makt som är lånad av Michel Foucault, där makt ses som det som skapar det sociala och gör det meningsfullt. Makt är produktivt då det ger kunskap, identiteter och sociala relationer en bestämd innebörd vid ett tillfälle då det kunde ha haft en annan innebörd. Med andra ord skapar makten bestämda sociala ordningar samtidigt som den utesluter andra möjliga ordningar.⁴⁶

---

⁴¹ Rosenberg 2002, s.13.

⁴² Ambjörnsson 2006, s.136.

⁴³ Ibid, s.70.

⁴⁴ Butler, Judith, *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*, Routledge, New York, 1990, s.24-25.

⁴⁵ Ambjörnsson 2006, s.78-79

⁴⁶ Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.45.

3.2.1 Centrala begrepp

Med en queerteoretisk förståelse vill jag här förklara hur jag kommer använda mig av begrepp såsom *kropp*, *genus*, *kön* och *könsidentitet* för att föra respondentens resonemang vidare. Erika Alm skriver i sin avhandling *Ett emballage för inälvor och emotioner* att de föreställningar som påverkar våra upplevelser av både kroppen som begrepp och den fysiska kroppen är många och ofta motstridiga. Alm talar om Karin Johannissons påstående att kroppen konstrueras genom vardagliga praktiker. Detta exemplifieras genom hur kroppen definieras på skilda sätt hos läkaren, på träningen eller i interaktion med teknik.⁴⁷ Genom denna förståelse kan vi se på respondenternas resonemang kring kropp som något som kan variera beroende på sammanhang.

Ambjörnsson beskriver Judith Butlers kritik till uppdelningen mellan *kön* och *genus* där Butler menar att det vi anser är ursprungligt och beständigt, det biologiska könet, är även det socialt konstruerat. Butler menar att det vi kallar *kön* är en effekt av våra sociala och kulturella föreställningar om vad biologiskt kön är, inte något uttryck för något essentiellt kön.⁴⁸ Även könsidentitet är centralt i respondenternas resonemang kring sina positioner. Med en queerfeministisk syn på könsidentitet menar man att ens könsidentitet är beroende av tid och plats, med andra ord att alla kvinnors erfarenheter inte ser likadana ut.⁴⁹ Ambjörnsson menar att enligt Butler är könsidentiteten en effekt av upprepade handlingar. Butler menar att för att förstås som normal och begriplig finns det kulturella och sociala regler som vi måste förhålla oss till.⁵⁰ Med denna förståelse kring könsidentitet kommer jag vidare att diskutera respondenternas resonemang kring sina könsidentiteter.

4. Analys: Omförhandling av mallarnas betydelse

Jag kommer i detta avsnitt ta hjälp av tidigare nämnd forskning och teori, för att ge stöd för mina analyser av det material jag har samlat in under mina intervjuer. Jag har valt att lägga upp min analys utifrån de teman jag funnit: Sexualitet, sammanhang och utrymme. Under dessa teman kommer jag analysera hur respondenterna försöker positionera sig genom att förhandla om sin position utifrån olika begrepps betydelse.

---

⁴⁷ Alm, Erika, "*Ett emballage för inälvor och emotioner*": föreställningar om kroppen i statliga utredningar från 1960- & 1970-talen, Institutionen för idéhistoria och vetenskapsteori, Göteborgs universitet, Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2006, Göteborg, 2006, s.7.

⁴⁸ Ambjörnsson 2006, s.110.

⁴⁹ Ibid, s.184.

⁵⁰ Ibid, s136.

4.1 Sexualitet

4.1.1 Lesbisk och Normal

Men det har väl med mig själv att göra för förut då var jag liksom, jag har alltid kallat mig lesbisk liksom. Sen så har jag funderat mer på det där och känner att det är mycket mer komplicerat än det. Och att jag egentligen skulle föredra att inte definiera mig för jag tycker inte att det ska vara så jävla stor grej kring det.[---] Jag vill inte att det ska va så den här stämpeln på något sätt, att det ska va så. Det är inte så enkelt. Det är som att det är bara en identitet som bara, som jag skjutsas in i typ å att man antar ja men läggningar och såna grejer.

I intervjun med Lena sker en förhandling om subjektspositionen lesbisks innebörd. Hon beskriver tidigare i intervjun att hon stämmer överrens med den lesbiska stereotypen vilket hon vidare diskuterar i detta citat att hon inte vill. Lena vill inte att någon ska definiera henne som lesbisk eftersom hon då tillskrivs egenskaper och attribut. Hon menar att hon inte vill att det ska vara en så stor grej kring hur man definierar sig. Här syns det hur Lena tycker det är problematiskt att inta subjektspositionen lesbisk då denna position tillskriver henne en avvikande position. Genom att vara lesbisk utför man en subversiv handling, vilket innebär en handling som stör den heterosexuella matrisen som organiserar kroppar, genus och begär linjärt. När Lena stör detta upplever hon att hon får en position som är avvikande, vilket skulle kunna skapa en ovilja att definiera sig som lesbisk. Att vara lesbisk är att störa den heterosexuella matrisen vilket bestraffas genom att inte ses som den normala tjejen.⁵¹

”Och att jag egentligen skulle föredra att inte definiera mig för jag tycker inte att det ska vara så jävla stor grej kring det.” Skulle Lena sluta vara lesbisk om hon inte definierades som det? Tuula Juvonen skriver i artikeln ”Det fanns inga lesbiska i Tammerfors på 50-talet” att hon ser lesbiskhet som en individuell kroppslig och situationsbunden information. Kopplat till hennes studier där lesbiska relationer inte var något man talade om, menar hon med sin syn på lesbiskhet att: ”Man kan inte alltid veta det om det eller prata högt om det och det kan inte heller bevisas.”⁵² Med detta kritiserar hon tidigare lesbisk forskning för att fokusera på det synliga och menar istället att det inte är intressant att undersöka det som de talas om utan det man inte vet, ser eller hör. Juvonen slutsats blir att detta osynliga skapar ett mentalt rum för kvinnorna i hennes studie att vara annorlunda och tänka annorlunda om sig själva.⁵³ Att som Juvonens intervjudeltagare inte definiera sig som lesbisk, att inte prata om det, kan vara en möjlighet för Lena att få andrum. Att kunna vara annorlunda utan att som hon uttrycker det: *”Det är som att det är bara en identitet som bara, som jag skjutsas in i typ å att man antar ja men läggningar och såna grejer.”* Att inte definiera sig skulle det kunna innebära att inte behöva placeras i denna identitet och tillskrivas förväntningar? Detta är något jag

⁵¹ Butler 1990, s.24-25.

⁵² Juvonen 1996, s.71.

⁵³ Ibid, s.75.

kommer att diskutera mer här nedan. Vidare kan vi se hur den lesbiska beskrivs som avvikande då Sara beskriver i en intervju vad det är att vara den normala tjejen och de som ses som att inte vara den normala tjejen, enligt henne.

Ja men den normala tjejen är väl typ de går bra i skolan för henne hon kanske har en pojkvän hon ser ganska bra ut sköter sig typ så. Medans kanske någon som är lesbisk kanske.[---]Men det är väl också ett annat sätt att va tjej på att man kanske.[---]Ja jag, men jag är väl ganska normal (skrattar)[---]Ja men jag sköter mig jag är hyfsat duktig i skolan. Jag gör det jag ska jag, jag har ganska mycket kompisar. Jag är trevlig mot andra dom är trevlig mot mig och tycker om mig.

Sara beskriver hur hon är den normala tjejen och vidareutvecklar dess innebörd. Här kan vi se hur Sara positionerar sig som normal genom att identifiera sig med subjektspositionen normal tjej som beskrivs utifrån ”att sköta sig, vara duktig i skolan, gör det jag ska, ganska mycket kompisar, trevlig, pojkvän, se bra ut och omtyckt”. Detta kontrasteras mot ett annat sätt att vara tjej vilket är att vara lesbisk. Det finns en diskursiv kamp om vad subjektspositionen tjej ska innebära utifrån sexualitet, vilket gör att Lena omförhandlar denna position genom att tala om en vilja att inte definiera sig utifrån sitt begär.

Varför ses då det normala som just det normala? Varför är inte det lesbiska det normala? Tiina Rosenberg beskriver i *Queerfeministisk agenda* hur heterosexualitet och homosexualitet är beroende av varandra då homosexualitet definieras utifrån heterosexualitet. Homosexualitet blir allt som heterosexualitet inte är. Historiskt har heterosexualitet varit en benämning på en sjuklig sexualdrift men sedan kommit att bli sedd som det normala och den sunda sexualiteten. För att kunna göra denna resa har homosexualitet blivit en synonym med något avvikande och sjukligt.⁵⁴ För att upprätthålla detta bygger heteronormativitet på två principer som Rosenberg beskriver som ett tankesätt byggd på motsättningar exempelvis homosexuell, heterosexuell och hur den ena får privilegier på bekostnad av den andra, vilket skapar ett vi och dem, där den egna normen inte ifrågasätts.⁵⁵ Då Sara positionerar sig som den normala tjejen och kontrasterar det mot den lesbiska tjejen skapas ett vi, normala, och de andra, lesbiska. Att beskriva sig som normal och att dess innebörd inte ifrågasätts visar på hur den normala tjejens överordning över den lesbiska tjejen vidmakthålls.

Den andra principen som heteronormativiteten bygger på är ett krav att de avvikande ska ansluta sig till den dominerande, vilket Rosenberg beskriver som assimilering. Detta är problematiskt då rådande normerna består vilket gör att det blir oundvikligt att inte positioneras som avvikande. Hur

---

⁵⁴ Rosenberg 2002, s.88-89.

⁵⁵ Ibid, s.102.

den avvikande än försöker passa in i den normerade identiteten blir den ständigt påmind att den inte passar in och därmed tillvisad till den identitet den har, men som den inte får ha då den är fel och inte normal.⁵⁶ Då Lena beskriver en vilja att inte definiera sig menar jag att hon försöker förhålla sig till den normala identiteten heterosexuell genom att påvisa att det inte är viktigt att definiera sig som lesbisk. Men hon blir ständigt påmind om att hon är avvikande genom att hon kategoriseras som lesbisk av personer i hennes närhet. Även om Lena väljer att inte definiera sig som lesbisk så placeras hon in i en identitet som avvikande. En identitet som hon försöker att undvika genom att inte definiera sig.

Eftersom Lena frångår det normala attributet som kvinna blir det svårt för henne att inte bli definierad som lesbisk. Tankar kring hur den lesbiska ser ut beskriver både Lena och Sara som en kvinnokropp som tillskrivs manligt attribut, vilket benämns som butch. Lena beskriver sig själv som att passa in i denna beskrivning av lesbisk. Femme är också beskrivning av den lesbisk, med detta menas en kvinnokropp som tillskrivs kvinnligt attribut och har ett homosexuellt begär. Enligt Butler kan positionen som butch och femme, störa den tvingande heterosexualitetens anspråk på vad som ses som naturligt och sant. Dessa identiteter rubbar föreställningen om en ursprunglig och naturligt identitet som sammanbinder kropp, genus och begär.⁵⁷ Butler skriver även hur det är problematiskt för en lesbisk kvinna att bli begripliggjord i kontext som bygger på den obligatoriska heterosexualiteten. Hon beskriver Monique Wittigs tankar om att den lesbiska kvinnan inte kan existera eftersom en kvinna bara existerar i motsättning till en man, den heterosexuella relationen. Då den lesbiska kvinnan frångår heterosexualiteten kan hon inte längre definieras. Wittig menar att när den lesbiska överskrider denna motsättning är hon varken en man eller en kvinna, utan tillhör ett tredje genus.⁵⁸ Vidare beskriver Wittig hur språket bygger på en diskurs där samhället är baserat på heterosexualiteten, vilket gör det förtryckande för de som inte finns i denna diskurs såsom lesbiska kvinnor. Butler diskuterar vidare Wittigs resonemang och kommer fram till att språkets makt och inverkan på kroppar är både orsaken till det sexuella förtrycket och vägen ut ur det.⁵⁹ Då språket har en inverkan på det sexuella förtrycket skulle de kunna vara användbart för Lena att definiera sig som lesbisk för att visa på förtrycket och bryta upp det. Detta för att påvisa att det som ses vara normalt inte behöver vara det och därigenom få det andrum som Juvonens respondenter får genom att inte tala om det.

---

⁵⁶ Rosenberg 2002, s.103.

⁵⁷ Butler, Judith, *Subversiva kroppskatter*, I *Feminismer* Larsson, Lisbeth (red.), , Studentlitteratur, Lund, 1996,s.161-162.

⁵⁸ Butler 1996, s.149-150

⁵⁹ Ibid, s.153.

4.1.3 Värdehierarkier inom heterosexualitet

Även om heterosexualitet är den normerande sexualiteten så beskriver vissa respondenter en problematik med rollen som den heterosexuella tjejen. I dessa intervjuer beskriver tjejerna hur de känner inför sin sexualitet och sin relation till killar, hur de hanterar det och vad det kan bero på. I intervjun med Tina berättar hon hur hon brukar anstränga sig mer när hon ska vara med en kille hon har börjat umgås med än när hon umgås med sina kvinnliga vänner. Hon berättar att hon inte sminkar sig eller anstränger sig om hon ska vara med sina tjejkompisar för att det då inte finns någon att visa upp sig för. I citaten nedan diskuterar respondenten vad hon har för känslor inför detta och varför hon anstränger sig mer när hon ska umgås med denna kille.

Asså jag känner ju inte att jag måste göra det så det känns inte som att det är ett krav jag har på mig. Det känns ju som bara att jag gör det för att kanske, för att jag förväntas göra det. Aasså för att det är väl lite så man brukar göra. Men det är ju många gånger jag inte gör det alls och jag känner ju inte att det känns sämre på något vis. Så att det känns ju inte, nä jag känner inte att jag måste göra det. Så det känns inte som ett krav så egentligen. Så det känns okej.

Tina börjar med att se på sitt handlande som något hon gör utan att känna att det finns något krav på hur hon ska bete sig. För att i följande mening tala om att det finns förväntningar på att hon ska anstränga sig i en killes närvaro. Men dessa förväntningar omförhandlas genom att hon berättar att de gånger hon inte lever upp till förväntningarna känner hon sig inte sämre på något sätt, vilket gör att Tina egentligen inte ser dessa förväntningar som något hon påverkas av. Det finns en diskurs som talar om att den heterosexuella tjejen ska anstränga sig i en killes närvaro och sedan finns det en diskurs där tjejen inte ska känna att det finns några krav på sitt beteende. Det finns en diskursiv kamp om vad subjektspositionen, heterosexuell tjej ska innebära.

Jag vet inte riktigt varför de är ju inte så att jag gör det varje dag å de är inte så att, nä jag vet inte, jag kanske ba gillar den tanke lite grann ba. Fast de är också lite löjligt med att jag anstränger mig lite mer när jag är med honom liksom. Men det gör jag ju som med allting. Jag anstränger mig lite mer med att va en person å så där men jag anstränger mig ju lite mer på alla plan.

Även här ser vi hur den diskursiva kampen verkar då Tina försöker förhandla om varför hon anstränger sig för honom. Å ena sidan beskriver Tina att hon inte gör det varje dag men samtidigt tänker hon att det är lite löjligt att hon anstränger sig mer när hon är med denna kille. Vidare resonerar hon över att han faktiskt anstränger sig mer på alla plan, inte bara när det gäller utseende, detta för att slutligen komma fram till att hon gör det ”För att han ska tycka om mig”.

I en intervju med Nora beskriver hon en känsla av maktlöshet över att inte kunna välja sin sexualitet då hon menar att det inte riktigt finns något annat sätt, då hon inte vet hur det annars skulle kunna göras. Att ses som den heterosexuella tjejen är att befinna sig nära det normala, vilket kan ge en

ökad press på att vara normal. Fanny Ambjörnsson beskriver normalitet som en sammanfattning av hur de flesta människor är och en föreställning om hur de bör vara. Nora har en föreställning om hur hon bör vara när hon talar om att hon inte riktigt vet hur hon annars ska göra. Ambjörnsson liknar strävan efter normalitet med en konflikt mellan att å ena sidan vara unik och speciell och å andra sidan likna de andra. Detta kan jämföras med de konflikter jag ser att Tina och Nora befinner sig i, en konflikt mellan att anstränga sig och att inte känna krav på att anstränga sig. Normalitet kan ses som ett redskap varigenom hierarkier och maktrelationer upprätthålls, skriver Ambjörnsson.⁶⁰

Vidare beskriver Ambjörnsson att hennes respondenter har ett multipelt seende, vilket innebär att de ser de rådande normerna, förhåller sig kritiskt till dem men samtidigt väljer att delvis anpassa sig till dem.⁶¹ Detta är något jag ser att respondenterna i min undersökning också gör då de försöker omförhandla och förhålla sig till subjektpositionen heterosexuell tjej. De sätt respondenten känner är det enda sättet hon vet hur man beter sig i en heterosexuell relation uppfattas som mer begriplig och självklar. Varför vissa beteenden uppfattas som mer begripliga än andra är något den amerikanska antropologen Gayle Rubin förklarar i sin artikel ”Thinking sex”, där författaren beskriver hur det inom heterosexualiteten finns hierarkier kring normalt och avvikande heterosexuellt beteende. Respondenterna i detta fall är heterosexuella men deras beteenden bör förstås utifrån värdehierarkin som Rubin beskriver, där det normerande sexuella beteendet är i hemmet, tvåsam, utan hjälpmedel, heterosexuellt, reproduktivt, inom samma generation och inte affärsmässigt.⁶² På detta sätt är inte heterosexualitet bara normerande för dem som frångår heterosexualiteten utan även inom kategorin heterosexuella. Detta är något som upprätthålls inom heteronormativiteten, vilket påverkar respondenternas möjligheter att inta andra positioner än de givna positionerna inom den heterosexuella hierarkin. Det bidrar till den diskursiva kampen kring hur man ska bete sig som heterosexuell tjej, som skapar en känsla av maktlöshet eller att ens självuppfattningen kring ens beteende förklaras genom att det är ganska löjligt egentligen.

4. 2 Sammanhang

I intervjun med Maja beskriver hon hur hon upplever att det finns skillnader mellan olika sammanhangs öppenhet inför avvikelser kring sexualitet och hur man kan vara tjej eller kille. Maja beskriver hon att som barn lärde sig att det fanns två sätt; att vara antingen tjej eller kille och att det var i tonåren som andra möjligheter fanns. Vidare beskriver hon sina kretsar som öppna och engagerade

---

⁶⁰ Ambjörnsson 2004, s.299-300

⁶¹ Ibid, s.68.

⁶² Rubin, Gayle S., ”Thinking sex: notes towards a radical theory of the politics of sexuality”, 1984, I *The Lesbian and gay studies reader*, Abelove, Henry, Barale, Michèle Aina & Halperin, David M. (red.), Routledge, New York, 1993 s.11-14.

feminister som gör att det inte skulle haja till om någon skulle frånga normerna. Med hjälp av att beskriva sig utifrån ”skolan, feminister, inte haja till, öppna”, positionerar sig respondenten i en diskurs kring öppenhet att frånga normen som inte är lika accepterande kring homosexualitet. Detta sociala rum beskrivs utifrån att det är en ”livsstil, öppenhet och skyddad bubbla”, vilket kontrasterar mot en diskurs som överlag ses som den mest sanna. Denna diskurs beskriver hon utifrån det gamla kompisgänget vars innebörd ges genom, ”nedvärderar kvinnor” och ”mycket kvar att göra”.

Hur kan denna skyddade värld som Maja beskriver blir den sanna och hur kan denna diskurs kontrasteras mot en diskurs som inte har hunnit lika långt? Där det finns mycket kvar att göra, att det ses som en linjär utveckling där den gruppen som respondenten identifierar sig med har hunnit längre. Maja skapar sig en subjektposition som är en del av denna grupp som beskrivs som feminister och en del av en öppenhetsdiskurs. Inom diskursteorin menar man att gruppbyggnad fungerar på samma sätt som diskurser, där andra alternativa tolkningar utesluts. Inom gruppbyggnad blir representation eller en representant en viktig komponent då detta förkroppsligar gruppen.⁶³ I detta fall skulle det vara feminister och det sociala rummet som beskrivs som öppet, som representerar gruppen som Maja identifierar sig med. Hon befinner sig i en diskursiv kamp där hegemoniska processer pågår då hon vill se de sammanhang hon befinner sig i, sin grupp som den som fixerar betydelser. Jag menar att denna avvikande diskurs som Maja identifierar sig med normaliseras genom hur hon väljer att positionera sig och därmed ge en viss diskurs tolkningsföreträde. Samtidigt som hon identifierar sig med denna grupp så finns det andra möjliga positioner som hon kan inta såsom dotter, flickvän och elev, vilket visar på att subjektet är kontingent. När det uppstår en konflikt kring subjektets position ses subjektet som överdeterminerat. Vidare vill jag visa på hur Maja använder sig av denna gruppidentifikation när hon förhandlar om sin sexualitet.

Men jag känner i och med att jag har ända sen jag gick i sexan, sjuan varit i kretsar där det varit väldigt öppet med sånt där. Det har som inte varit någon press varken åt ena eller andra hållet att du måste va liksom på ett visst sätt. Så jag har väl känt att jag inte har behövt fundera så himla mycket över, för att om jag skulle känna att jag var kär i en tjej eller något sånt där så skulle de inte kännas så himla jobbigt. Just för att det är så okej i mina kretsar.[---] Men eftersom det började så himla tidigt med att min bästa kompis kom ut som lesbisk typ när hon var tretton så det är klart att vi snackade jättemycket om sånt.

Här diskuterar Maja om varför hon känt sig säker kring sin sexualitet. Man kan se hur hon normaliserar sin sexualitet som är en del av normen kring sexualitet i en diskurs som frångår det normerande talet kring sexualitet. Maja beskriver sig själv som heterosexuell tjej, denna position intas i

---

⁶³ Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.51-53.

flera kontexter exempelvis i hennes kretsar eller familjen. Men denna position ges varierande innebörd och ses alltid som sann. Subjektet positionerar sig inte bara på en position i en diskurs utan på flera olika platser i flera olika diskurser vilket inom diskursteorin kallas för att subjektet är *fragmenterat*. Genom den grupptillhörighet som Maja tidigare förhandlade om och positionerar sig i förklarar hon att i hennes kretsar har det alltid varit väldigt öppna och att om hon blev kär i en tjej så skulle de inte kännas så jobbigt eftersom det är okej i hennes kretsar. Samtidigt som hennes vänner har gjort det möjligt för henne att gå emot den övergripande diskursen kring sexualitet så behöver hennes vänner komma ut, vilket tyder på en konflikt kring vad som ses som mest okej. Det finns en diskursiv kamp kring sexualitetens innebörd där Maja befinner sig i två diskurser, heterosexualitet som norm och en öppenhet kring att inte vara heterosexuell. Även om denna krets är acceptant mot andra sexuella läggningar än heterosexualitet så är det heterosexualiteten man utgår från eftersom hennes vänner måste komma ut.

Här kan vi se Judith Butlers teori kring den heterosexuella matrisen verka. Majas subjektsposition, heterosexuell tjej, inom båda diskurserna ses som naturliga och därmed inte något som man behöver definiera genom att komma ut, som vi ser att hennes vänner behöver göra trots att de befinner sig i ett sammanhang där homosexualitet inte ses som något avvikande. Den heterosexuella matrisen blir synlig då den utgår från att det endast existerar två skilda kön, man och kvinna. Det den heterosexuella matrisen gör är att den organiserar kropp, genus och begär till att samspela i ett förväntat heterosexuellt begär.⁶⁴ Detta upprätthålls och ses som det rätta genom heteronormativitet, vilket innebär att genom institutioner, lagar, strukturer, relationer och handlingar ses heterosexualitet som det naturliga.⁶⁵ Det är genom dessa mekanismer som Majas subjektsposition som heterosexuell tjej blir normerande i båda diskurserna även om hon försöker att omförhandla sin position som heterosexuell tjej som något normalt i det onormala och det är därför hon inte haft behov att reflektera kring sin sexualitet.

4.3 Utrymme

Gemensamt för de intervjuade tjejerna är att de alla beskriver att de vågar säga ifrån, säga vad de tycker. Detta är samtidigt något som de inte får göra vilket de beskriver många gånger genom klassrumsexemplet. Det finns förväntningar på hur tjejer ska vara, där tjej beskrivs i intervjuerna som ”passiv, lugn, ordningsam, ansvarstagande, lyssnande”. Det uppstår en konflikt då tjejerna försöker omförhandla dess innebörd till att beskrivas som ”aktiv, ta plats, prata, framåt och tvärtemot”. Detta får konsekvenser som Maja och Lena beskriver genom att de känt av att de gjort

---

⁶⁴ Butler 1990,s.24-27.

⁶⁵ Ibid

något annorlunda eller som en beskriver: ”Det kanske inte alltid är så bra att vilja vara den som är framåt och tar debatter”. Varför de känner detta kommer jag vidare att diskutera här nedan.

Vad är det som gör att vissa subjektspositioner ses som de rätta att inta? Winther Jørgensen och Philips beskriver hur man inom diskursteorin ser begreppet makt som något som skapar den kunskap vi har, våra identiteter och de relationer vi har till varandra. Med andra ord det är inget någon har över någon annan utan makt är vad som skapar det sociala. Det den sociala makten skapar, är inom diskursteorin kontingenta. Vi är beroende av att leva i detta bestämda för att uppfatta världen som meningsfull men vi är inte beroende av att leva i en bestämd ordning. Makten utesluter andra möjliga ordningar samtidigt som den skapar en förståelig omvärld för oss.⁶⁶ I intervjuerna i min undersökning utesluts möjligheten att vara tjej utifrån innebörderna: aktiv, ta plats, prata, framåt, tvärtemot. När denna subjektsposition försöker intas upplever tjejerna i intervjuerna ett motstånd, vilket får konsekvenser för hur de ser på att ta plats och få plats. Detta motstånd skapar en förståelse av att de som tjejer inte kan ta plats utan att bli bestraffade, positionen tjej fixeras till att vara passiv.

Genom att beskriva både ett klassrumsexempel och ett musiksammanhang förklarar Tina hur hon känner att hon får olika utrymme på olika platser. Hon beskriver först att killar får mer talutrymme i klassrummet men att detta inte är något som hindrar henne från att ta plats. Det är snarare så att Tina känner ett ansvar att om ingen tjej tar plats så måste hon vara en god förebild och säga något. Men när hon befinner sig i ett musiksammanhang talar hon om hur killar tar fler chanser och det är därför de är bättre än henne. Tina diskuterar vidare att detta kan bero på att killar inte är lika rädda för att skämma ut sig och för att hon känner en press på att bevisa att tjejer kan spela musik. Hon beskriver att ytterligare en orsak till varför killarna är bättre är att de vågat ta chanserna, där Tinas strategi blir att vara aktiv och ta chanserna, ta plats.

Det är en konflikt mellan om killar ges utrymme eller om de aktivt tar det själv och en omförhandling om respondentens position som passiv tjej, där Tina vill förhandla om att kunna vara den aktiva som tar chansen. För att kunna förstå detta vill jag använda mig av begreppet disidentifikation som Beverly Skeggs förklarar som vägran att erkänna snarare än ett behov av att erkännas.⁶⁷ Tjejerna i min undersökning vill inte identifiera sig med vad det innebär att vara tjej därför skapar de sig en position som den aktiva tjejen genom att omförhandla och ge denna position en ny betydelse såsom aktiv, ta plats, prata, framåt och tvärtemot.

---

⁶⁶Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.45.

⁶⁷Skeggs, Beverley, *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*, Daidalos, Göteborg, 2000, s.119.

Men ofta kan jag va en sån som ofta tyck om å va lite tvärtemot. Egentligen så bryr jag mig inte så jättemycket om vad andra tycker.

Sara beskriver vidare att i ett större sammanhang där personer ska ta ställning i en fråga skulle de bli fler som blev könsförvirrade.

Jag: Okej, så då skulle de bli fler som skulle bli könsförvirrade då?

Sara: Ja för det finns alltid folk som är sjukt dumma i huvet å ställer sig på andra sidan.

Jag: Andra sidan?

Sara: Som skulle säga ja som skulle göra tvärtom mot den större gruppen. Eftersom dom har ju sin sak att se eller dom har sin, dom har sin vad heter de. Dom ser på saker på ett annat sätt än vad du gör?[--]

Jag: För att du pratade om att du att du ställer dig emot många gånger.

Sara: Det är oftast för att jag tycker att dom har fel.

I intervjun med Sara diskuterar hon hur man kan vara könsförvirrad utifrån hur man väljer att ställa sig i frågor. Hon beskriver sig som den som är tvärtemot och inte bryr sig om vad majoriteten tycker, vilket gör att hon positionerar sig som avvikande. Vidare i citaten beskriver respondenten hur det finns folk som alltid ställer sig på andra sidan, som gör tvärtemot den större gruppen. Jag uppfattar då en konflikt kring hur Sara positionerar sig först som normbrytande men sedan genom att kritisera de som frångår normen positionerar sig hon som en del av den normerande diskurser, denna konflikt visar på att subjektet är överdeterminerat. I detta fall skulle de vara konflikten mellan positionen att vara tvärtemot, inte bry sig vad andra tycker och positionen som är en del av den större gruppen, normen.

Ständigt finns en vilja hos de intervjuande tjejerna att inte se sig själva som en del av normen, utan vara den tjejen som vågar ta plats och säga ifrån. Lacan menar att identitet är att vilja identifiera sig med något, detta något är subjektpositioner som diskurserna erbjuder.⁶⁸ I intervjuerna med Lena, Sara, Maja, Nora och Tina finns det alltid en vilja om att ständigt omförhandla subjektpositionen tjej vilket de gör genom att disidentifiera sig med den innebörd positionen tjej ges. De vill inte omförhandla statusen i det som redan tillskrivs positionen utan de vill helt omförhandla dess innebörd. Den nya innebörden kan tolkas som ett mer maskulint genus. Genom historien har mannen och dess egenskaper uppvärderats, något som Åsa Bergenheim beskriver i sin artikel ”Den aktiva mannen och den passiva kvinnan- föreställningar kring kön och makt i historien”.

---

⁶⁸ Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.50.

Författaren skriver att allt sedan Aristoteles till nu så har en grundläggande tanke varit att det är mannen som sätter normen och att kvinnan måste förhålla sig till detta. I modern tid anses både män och kvinnor kunna inneha både manliga och kvinnliga sidor men de separeras samtidigt genom att tillskrivas skilda kön.⁶⁹ Det kan ge en fingervisning kring varför dessa kvinnliga egenskaper omvärderas till att luta mer åt manligt kodad innebörd hos respondenterna i min undersökning.

Vidare beskriver Ambjörnsson Butlers tankar kring hur vi skapar kön, att det är en aktiv handling som ständigt måste upprepas. Butler menar att känslan av att tillhöra ett kön är en effekt av ständigt upprepade handlingar där man agerar på ett visst sätt och låter bli att agera på ett annat.⁷⁰ Ur ett queerteroretiskt perspektiv skulle de intervjuade tjejernas tal om hur de omförhandlar dessa mallar kring hur man är tjej vara ett sätt att störa den heterosexuella matrisen, eftersom denna matris bygger på en rak linje genom kön, genus och begär. Detta blir tydligt när Maja funderar kring att hon inte känner sig lika värdig att kalla sig tjej då det finns dem som lyckas bättre. Genom att tala om att det handlar om att lyckas vara tjej, visar hon på att det bygger på hur hon ser på sitt görande av sitt kön, vilket vi kan se i följande citat.

Liksom att om jag verkligen inte, är jag verkligen en tjej enligt andra människor nu om jag inte åtminstone försöker lite grann. Liksom åt det där hållet. Liksom har jag rätt att kalla mig för tjej då? [---]Jag känner mig inte lika värdig att kalla mig tjej som någon som lyckas bättre liksom.

Maja talar om att inte känna att hon passar in i hur man är tjej, vilket kontrasteras mot en normativ feminitet som beskrivs genomgående i alla intervjuer som ”passiv, lugn, ordningssam, ansvarstagande, lyssnande, omtyck och heterosexuell”. Då detta beskrivs uppfattas genus som något som är uppdelat i två delar, ett maskulint och ett feminint. Dessa genus ska i sin tur stämma överrens med en kropp. För att denna föreställning ska överleva så finns det en underförstådd överenskommelse om att reproducera dessa polära genus, detta görs genom ständiga upprepningar och de som inte utför sitt genus rätt bestraffas, skriver Butler i *Subversiva kroppsakter*.⁷¹ Vidare menar Butler att genus bör förstås som en skör identitet som skapas i tiden och i det sociala genom olika handlingar. Performativitet förklaras som genusets egenskaper och handlingar, på vilket en kropp visar eller skapar sin kulturella betydelse. Butler vill visa på att om man ser genus som performativt så finns det inga sanna eller falska genushandlingar då genuset inte grundar sig i någon enhetlig sann grund utan är upprepande handlingar. Genom denna syn på genus menar hon att föreställningen om ett essentiellt kön och stabila kategorier bestående av manlighet och kvinnlighet

---

⁶⁹ Bergenheim, Åsa, 'Den aktive mannen och den passiva kvinnan: föreställningar kring kön och makt i historien', *Mot halva makten*, S. 15-38, 1997, s.34.

⁷⁰ Ambjörnsson 2006, s. 136-137.

⁷¹ Butler 1996, s.174.

är en del av att reglera genusets möjligheter att vara mångfaldigt och överskridande, med andra ord genusets performativa möjligheter.⁷² Med en syn på genus som performativt blir det inte brukbart att tala om sanna eller falska handlingar, vilket skulle innebära att subjektets innebörd då skulle kunna innehålla flera möjligheter, om man inte såg genus som grundat i något stabilt som skapar föreställningar om sanna och falska handlingar. Tjejerna i min studie skulle då inte behöva känna att deras handlingar är mindre sanna.

5. Avslutande diskussion

För att se normer kring kön och könsidentitet har jag valt att utgå från diskussioner kring begreppen genus, kropp, sexualitet och kön för att se vilka subjektpositioner som intas. Att undersöka talet kring dessa begrepp säger något om hur man inte kan va, vad kön är och vad det finns för möjliga sätt att vara tjej. Som jag har beskrivit ser de intervjuade tjejerna rådande normerna, förhåller sig kritiskt till dem men samtidigt väljer de att delvis anpassa sig till dem. Tjejerna försöker ständigt hitta sin position genom att förhandla och omförhandla. De är medvetna om vad denna position innebär och normerna kring den. När de diskuterar kring de olika begreppen så befinner de sig ständigt i en konflikt mellan vad som ses normalt och vad som avviker. Tjejerna i intervjuerna beskriver att kön kan vara både biologiskt och socialt konstruerat. Kroppen beskrivs oftast i förhållande till kön och varierar beroende på sammanhang, vilket även sker när de diskuterar sexualitet.

För att de inte ska se sig själva som passiva så väljer de att omförhandla den innebörd positionen tjej ges. Detta är något som är svårt då de finns makthierarkier som upprätthålls såsom den heterosexuella matrisen, heteronormativitet, den heterosexuella värdehierarkin Rubin⁷³ beskriver, talet om normalitet och sammanhangets betydelse. För att se hur detta sker har det varit användbart att kartlägga olika diskurser och hur det förs en diskursiv kamp kring positionen tjejs innebörd bland respondenterna. De förhandlar om allt från hur man kan förstås som normal, vad sexualitet har för betydelse för hur man kan vara tjej, till hur man får eller kan ta plats. Även genom att identifiera sig med en viss grupptillhörighet skapas olika möjligheter till att inta andra möjliga positioner som tjej. Det vi kan se är att det finns makthierarkier som formar subjektet och dess möjligheter till handlande. Ur ett queeranalytiskt perspektiv, där könsidentitet anses vara beroende av tid och plats, kan vi förstå hur innebörden av att vara tjej kan variera.

I min undersökning kan man se hur de intervjuade tjejerna många gånger har olika beskrivningar

---

⁷² Butler 1996, s.175-176.

⁷³ Gayle 1993, s.11-14.

och upplevelser kring vad det innebär att vara tjej, där de beskriver erfarenheter av att vara den normala heterosexuella tjejen, den icke normala lesbiska tjejen, den avvikande heterosexuella tjejen, den heterosexuella tjejen i en homosexuell diskurs och den aktiva tjejen som tar plats. De har alla olika erfarenheter av denna subjektspostion som så många gånger anses vara en enda enhetlig subjektspostion. Med den socialkonstruktionistiska kunskapssyn som beskrivs inom diskursanalysen kan vi förstå hur de omförhandlingarna respondenterna gör, visar på att det sätt vi uppfattar världen ständigt förändras och det är även därför det blir möjligt att omformulera subjektspostioner. Det är detta som är viktigt att belysa, att subjektet är splittrat och det är makthierarkier, olika diskurser, som formar och ger subjektet dess innebörd som så många gånger blir problematiskt för individen. Innebörderna som ges upprätthålls i det sociala samspelet mellan människor. De innebörder som tillskrivs begreppen genus, kropp, sexualitet och kön påverkar tjejernas syn på hur de kan vara tjej, hur de kan förhandla om denna position. I sin tur påverkar dessa förhandlingar av mallarna hur de ser på sin könsidentitet.

5.1 Avslutande reflektion

Mycket har fått mig att häpna trots min medvetenhet kring normers innebörd, men att det skapar så starka konflikter för personers möjligheter har blivit tydligare för mig under mitt arbete med denna undersökning. Det är inte individen som ska behöva känna skuld känslor och maktlöshet inför den position den försöker att förhandla om, det är makthierarkierna som bör ifrågasättas och belysas. Ju mer man analyserar människan desto tydligare blir det att det inte är människan i sig man bör analysera utan det vi tror oss skapa och se som det sanna, makten som existerar i det sociala samspelet mellan människor. Denna makt försöker vi upprätthålla och beskriva genom attribut, åsikter och livsstilar. Genom diskursanalys och de olika teorier jag använt mig av har jag gjort ett försök att se upprätthållandet av vissa diskurser och därigenom förstå dess konsekvenser för respondenternas syn på sin könsidentitet och subjektspostionen tjej.

6 Källförteckning

Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Ordfront, Diss. Stockholm: Univ., 2004, Stockholm, 2004

Alm, Erika, *"Ett emballage för inälvor och emotioner": föreställningar om kroppen i statliga utredningar från 1960- & 1970-talen*, Institutionen för idéhistoria och vetenskapsteori, Göteborgs universitet, Diss. Göteborg, 2006

Bergenheim, Åsa, 'Den aktive mannen och den passiva kvinnan: föreställningar kring kön och makt i historien', *Mot halva makten.*, S. 15-38, 1997

Braun Virginia & Clarke Victoria: "Using thematic analysis in psychology", 2006 *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, (2006): 77-101

Butler, Judith, *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*, Routledge, New York, 1990

Butler, Judith, Subversiva kroppsakter, I *Feminismer*, Larsson, Lisbeth (red.), Studentlitteratur, Lund, S. 147-176, 1996

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009

Ek, Anne-Charlotte, "Intervjuaren i gränslandet mellan det välbekanta och det främmande. Reflexivitet i praktiken", 1999, I *Metod, makt och kön: i ett feministiskt samtalsrum*, Ek, Anne-Charlotte (red.), Kvinnovetenskapligt forum, Umeå univ. Umeå, 1999

Hirdman, Yvonne, 'Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning', *Genushistoria : en historiografisk exposé.*, S. 113-133, 2004

Juvonen, Tuula 1996, Det fanns inga lesbiska i Tammerfors på 50- talet. I: *lambda nordica*, vol. 2, nr.1, april 1996

Juvonen, Tuula, *Varjoelämä ja julkisia salaisuuksia*, Vastapaino, Tampere, 2002

Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund, 1997

Lundgren, Eva & Sörensdotter, Renita, *Ungdomar och genusnormer på skolans arena*, Dalarnas forskningsråd, Falun, 2004

Lykke, Nina, "Intersektionalitet - ett användbart begrepp för genusforskningen", *Kvinnovetenskaplig tidskrift.*, 24(2003):1, s. 47-56, 2003

Nilsson, Bo, "Kön som förutsättning och resultat" I *Nordiska Museet (2002) Perspektiv på intervjuer; Genus, generation och kulturmöten*, s.15-28.

Oscar Wilde, "Lögnens förfall. En dialog", I *Oscar Wilde, Ett urval*, Stockholm: Norstedts, 1998

Rosenberg, Tiina, *Queerfeministisk agenda*, Atlas, Stockholm, 2002

Rubin, Gayle S., "Thinking sex: notes towards a radical theory of the politics of sexuality", 1984, I *The Lesbian and gay studies reader*, Abelove, Henry, Barale, Michèle Aina & Halperin, David M.

(red.), Routledge, New York, 1993

Skeggs, Beverley, *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*, Daidalos, Göteborg, 2000

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000

Wreder, Malin, "Ovanliga analyser av vanliga material- Vad diskurteorin kan göra med enkäter", I *Diskursanalys i praktiken*, Börjesson M & Palmblad E (red) Liber: Malmö, 2007

6.1 Internetkällor

Könsförvirring i samhället, hämtat från <http://hn.se/asikter/kronikor/1.1568891-konsforvirring-i-samhallet>.